

การศึกษาและกรรมบัตรกุญญา
ในพระพุทธศาสนา

การศึกษาและการรับประทาน ในพระพุทธศาสนา

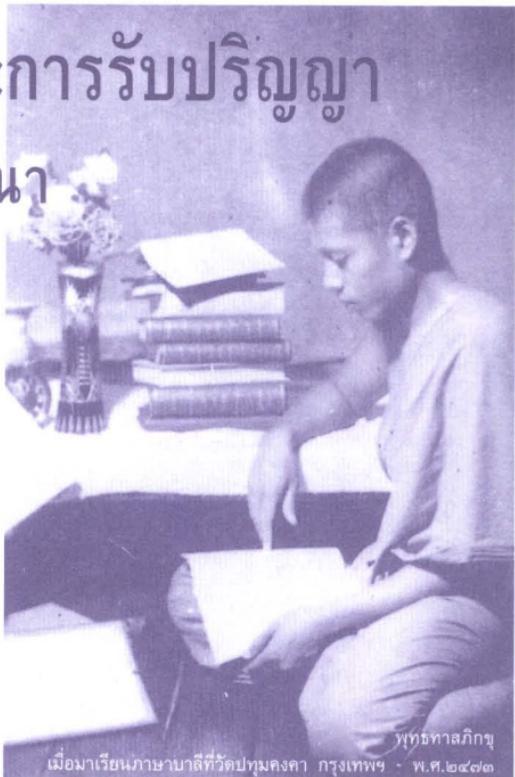
พุทธศาสนา

การศึกษาและการรับปริญญา ในพระพุทธศาสนา

ปาฐกธรรม โดย
พระธรรมโกศาจารย์
(พุทธาสภิกขุ)
ณ สวนโมกขพลาราม
อ.ไชยา จ.สุราษฎรธานี
๑๖ สิงหาคม ๒๕๒๗

พุทธาสภิกขุ

เมื่อมาเรียนภาษาบาลีที่วัดปทุมคงคา กรุงเทพฯ - พ.ศ.๒๕๒๗

จัดพิมพ์โดย

กองทุนศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎิ์
กองทุนห้องสมุดศาลาจำปีรัตน์ วัดชลประทานรังสฤษฎิ์
กองทุนเสถียรธรรม เสถียรธรรมสถาน

ท่านผู้ได้เห็นคุณค่าของหนังสือนี้ ประสงค์จะช่วยเผยแพร่เป็นธรรมกาน
ติดต่อโดยตรงได้ที่ ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎิ์
อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐ โทร.๕๘๓-๕๔๔๓, ๕๘๔-๓๐๗๔

ภาพปกและภาพภาคในเล่ม โดย อ.สุวัฒน์ แสนขัด

อาสาสมัครพิมพ์ดันฉบับคอมพิวเตอร์ : ดร.ธนานิษ เสือวรรณาครี และคณะ
พิมพ์ครั้งที่ ๒ : พฤศจิกายน ๒๕๔๗ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
แม่พิมพ์ โดย สุเนตรพิลล์ โทร.๙๐๓-๒๒๔๕
พิมพ์ที่ บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง จำกัด โทร.๕๘๓-๙๐๐๑, ๕๘๔-๒๒๔๑

การศึกษาและการรับปริญญา ในพระพุทธศาสนา

พุทธศาสนา

วันนี้ จะพูดเรื่อง “การศึกษาและการรับปริญญาในพระพุทธศาสนา”. บางคนคงจะคิดว่าเป็นเรื่องพูดเล่นล้อหรือพูดชนิดที่ว่าเอาเอง นี่ขอบอกกล่าวให้ทราบว่า ในพระพุทธศาสนานั้น จะมีทั้งการศึกษา และการรับปริญญา ซึ่งพระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้เอง.

การศึกษา ก็คือ สิกขา ๓ ส่วน ปริญญา นั้นคือ ความสั่นราคะ ความสั่นโภสະ ความสั่นโมหะ ๓ อีกเหมือนกัน. ตัวส่วน

กิกษุทั้งหลายปริญญาเมื่อ ๓ , สามคืออะไร ? สามคือ สันรากะ สิน
โภส สินมหะ นี่คือ ปริญญา.

ความหมายของคำว่า “สิกขา”

ที่นี่ เราจะพูดไปตามลำดับถึงคำว่า การศึกษา หรือ สิกขາ เป็นภาษาบาลีก็เป็น สิกขາ, เป็นภาษาสันสกฤต ก็ว่า สิกขุ, เป็นภาษาไทยเราว่า ศึกษา, คำเดียวกันหมวด, ถ้าถือเอาตามตัวหนังสือ แท้ ๆ นี้ ดูจะได้เรื่องได้ราวดีมากและก็ลึกซึ้งด้วย. สิกขາ นั้น แปลว่า การเห็นเอง เห็นด้วยตนเอง เห็นชี้ตนเอง, ละ แปลว่า เอง, อิจฉะ แปลว่า เห็น ละ กับ อิจฉะ นี่ ถอดความได้ว่า เห็นชี้ ตนเอง เห็นด้วยตนเอง, แล้วก็ เห็นเพื่อตนเอง เห็นโดยตนเอง.

ที่สำคัญข้อแรกก็คือว่า เห็นตนเอง, เห็นสิ่งที่เรียกโดยสมมติ ว่า “ตนเอง” นั่นแหละ, เรายังไม่อยู่ เอาอะไรเป็นตน ก็ศึกษาที่ตน เองนั่นแหละ, หรือผู้ที่ฉลาดรู้แล้วก็เห็นว่ามันไม่ใช่ตน, แต่เห็นด้วย ความเข้าใจผิดว่า “ตน”. ข้อนี้หมายความว่า ให้ดูอะไร ๆ เข้ามา ในตน, เข้ามาที่ตน แล้วก็ดูด้วยตน ก็เพื่อประโยชน์แก่ตน, ดูเพื่อ ประโยชน์แก่ตน.

แต่เมื่อพูดถึงการกระทำ สิกขานี้แยกเป็น ๓ คือ

- ศีลสิกขາ - ศึกษาในส่วนศีล,
- จิตตสิกขາ - ศึกษาในส่วนจิต,
- ปัญญาสิกขາ - ศึกษาในส่วนปัญญา.

ศึกษาในส่วนศีล ก็คือ ดูตนเองที่ไม่มีศีล, ดูตนเองที่มีศีล, ดูให้ตนเองมีศีล, ให้ศีลของตนเองเป็นไปถึงที่สุด, นี่ก็เรียกว่า ศีล สิกขາ.

จิตตสิกขา ศึกษาที่จิตให้รู้จักจิต, ให้รู้ธรรมชาติของจิต, ให้รู้จักร่วบคุณจิต, และรู้จักใช้จิตให้เป็นประโยชน์ นี้เรียกว่า จิตตสิกขา การศึกษาที่เกี่ยวกับจิต.

ที่นี่ ปัญญาสิกขา ศึกษารอบรู้ ศึกษาในส่วนปัญญา คือศึกษา ให้รอบรู้เท่าที่ควรจะรู้, รู้ทุกอย่างที่ต้องรู้ แต่ไม่รู้ไปหมดทุกอย่าง ที่ไม่จำเป็นจะต้องรู้ ซึ่งมันทำไม่ได้ดอก คนจะไปรู้ทุกอย่างไม่ว่าอะไร นั่นมันทำไม่ได้ เป็นไปไม่ได้ แต่ว่ารู้ทุกอย่างเท่าที่ควรจะรู้ เท่าที่จะดับทุกข์ได้ นั่นมันเป็นไปได้, ขอให้ลองสังเกตดูให้ดี.

อย่างจะพูดว่าแม้พระพุทธเจ้าเป็นสัพพัญญูทุกอย่าง ก็มีขอบเขตจำกัด อยู่ที่ว่า รู้ที่ควรจะรู้ คือรู้ที่ดับทุกข์ได้ ที่ไม่จำเป็นต้องดับทุกข์จะไปรู้มันทำไม ไม่มีประโยชน์อะไร เสียเวลาเปล่า ๆ.

ที่นี่ก็ไปตั้งแต่ต้น ตั้งแต่ศิลสิกษาโดยเบรียบเทียบกัน : ศิลสิกษา ศึกษาความถูกต้อง ทางกายวาจา เรียกว่าศิล, ศิล ถูกต้อง ทางกายทางวาจา; และก็จิตตสิกษา ถูกต้องทางจิต, มีความถูกต้อง ทางจิต และ ปัญญาสิกขา ดูให้มันถูกต้องทางปัญญา คือความรู้ ความคิดความเห็น, ความเข้าใจอะไรให้ถูกต้อง.

พูดง่าย ๆ ก็ว่า ถูกต้องทางกายทางวาจา นือย่างหนึ่ง, ถูกต้องทางจิต นือย่างหนึ่ง, ถูกต้องทางสติปัญญา ความคิดความเห็น นือย่างหนึ่ง, รวมเป็น ๓ อย่าง ๓ สิกขา นี้เป็นการศึกษาในพระพุทธศาสนา.

พยายามให้ มีความถูกต้องทางกายทางวาจา นี้เป็นข้อแรก เป็นเงื่อนตัน เป็นรากรฐาน อย่าให้มีการกระทำที่ผิด มีแต่การกระทำที่ถูกต้องทางกายทางวาจา

หลักความถูกต้อง

ทางกาย ทางวิชา

ที่นี่ เอ่ออะไรเป็นหลักเกณฑ์ มาวัดว่าเป็นความถูกต้อง ? นี่ขอบอกให้ทราบว่า พุทธศาสนา มีหลักที่ตายตัว กล่าวได้ง่าย ๆ ว่าถูกต้องนั้นคืออย่างไร, ไม่เหมือนกับความถูกต้องทางตรรกะ ความถูกต้องทางปรัชญา, อย่างนั้นบ้าไม่รู้จักจบ จนไม่รู้ว่าจะถูกต้องกันอย่างไร ถ้าถูกต้องในพระพุทธศาสนา ก็คือ มันไม่เกิดความทุกข์, ที่มันไม่เป็นไปเพื่อเกิดทุกข์ ไม่มีทางที่จะเกิดทุกข์ นั่นแหละคือถูกต้อง. ที่นี่ กินความโภลอกไปว่า ทั้งเราและผู้อื่นด้วยกันยิ่งดี. ไม่เกิดความทุกข์ทั้งเราด้วย ทั้งผู้อื่นด้วย ก็ยิ่งดี ; ถ้ามันเป็นไปเพื่อให้เกิดทุกข์แล้วก็ไม่ถูกต้อง, ไม่มีทางที่จะถูกต้อง.

นี้ส่วน ศีลสิกขา นี่เรื่องทางกาย ทางวิชา มีความถูกต้อง ภายในจะาม ไม่ได้ประพฤติกระทำไปในทางที่จะให้เกิดทุกข์แก่ผู้ใด แก่ทุกฝ่าย, โดยหลักใหญ่ ๆ เช่น ศีล ๕ ดูເຄວະມັນເປັນຫລັກພື້ນຖານ, ขยาย ๆ ออกไปเป็นอะไรได้มากmany ศีล ๕ ประการ เราจะบัญญัติคำ บัญญัติให้มันรัดกุม ให้มันครบถ้วนด้วย ยิ่งรัดกุม ก็ยิ่งครบถ้วนด้วย.

ข้อที่ ๑ ไม่ประทุษร้ายชีวิตและร่างกายของผู้ใดโดยวิธีใด, คืออย่าประทุษร้าย กระทบกระทั้ง ชีวิตหรือร่างกายของผู้ใด หรือ สัตว์ใด นี่ขยายความออกไปได้มาก ไม่ตี ไม่ด่า ไม่จา ไม่กระทบกระทั้ง ไม่ทุกอย่าง นี่แหละที่มันเป็นการประทุษร้ายชีวิต หรือเพียงแต่ร่างกายของบุคคลใด.

ข้อที่ ๒ ไม่ประทุษร้ายทรัพย์สมบัติของผู้อื่น, ไม่ประทุษร้ายทรัพย์ของผู้อื่น ไม่ไปลักของเขามาหรือทำของเขารสียหายเปล่า ๆ, ไม่เป็นประโยชน์แก่ใคร, เรียกว่า ไม่ประทุษร้าย ไม่กระทบกระทั่งทรัพย์สมบัติของผู้อื่น.

ข้อที่ ๓ ไม่ประทุษร้ายของรักของครรช่องผู้อื่น นี่คือข้อความ สุนิชา ที่สอนกันผิด ๆ จนเด็ก ๆ ไม่ต้องถือศีลข้อความฯ. ในหนังสือ บางเล่มว่าศีลข้อความนี้มีสำหรับผู้ใหญ่เท่านั้น ไม่มีสำหรับเด็ก ๆ นั่นแหล่ะคือเขาเข้าใจไม่ถูก.

ข้อความฯ นั้นคือ ไม่ประทุษร้ายของรักของครรช่องบุคคล อื่น ; ถ้าเป็นเด็ก, เด็กมันรักพอใจอะไรของมัน นั่นก็เรียกว่าของรักของครรช่องมัน มันยังไม่ถึงความคุณไม่ถึงความสามารถ แต่มันก็มีความรักอย่างยิ่ง เช่นตุ๊กตา หรือของเล่น หรือของใช้ หรืออะไรก็ตาม ที่มันรักของมันอย่างยิ่ง, ถ้าไปประทุษร้ายทำให้เขารสียใจไม่สบายใจ ก็เรียกว่าขาดศีล.

นี่ถ้าเป็นผู้ใหญ่แล้วมันก็เรื่องเพศ วัตถุทางเพศ เรื่องภรรยา สามี หรือแม่ที่สุดแต่เวลาลูกเล็ก ๆ ลูกหญิง ลูกชาย เป็นที่รักที่หวงแห่งของบิดามารดา ก็ต้องไม่ประทุษร้ายด้วย.

นี่เรียกสั้น ๆ ว่า ไม่ประทุษร้ายของรักของครรช่องบุคคล อื่น, ต้องถือกันหมัดทั้งผู้ใหญ่และทั้งเด็ก. เด็ก ๆ ก็ถือศีลข้อนี้ไม่ไปกระทบกระทั่งของผู้อื่นให้เจ้าของเขารสียใจ.

ข้อนี้ไม่ใช้ข้อเดียวกับประทุษร้ายทรัพย์สมบัติ ประทุษร้ายทรัพย์สมบัตินี้เนາมันเสียเลย, ส่วนของรักของครรช่องไม่ได้ เอา แต่ว่าทำให้เขารสียช้ำน้ำใจเล่น. ของรักของครรเป็นของธรรมชา

ภาพโดย อ.สุวัฒน์ แสนขด

ที่ทุกคนมันต้องมีอย่าไปกระทำกระทั้งของรักที่เขารักเขาวงแหนนนั้นให้เสียหายให้ซอกซ้ำให้อะไรก็ตามรักษาไว้ใจของผู้อื่นไว้เป็นอย่างดี.

ข้อที่ ๔ ไม่ประทุษร้ายความเป็นธรรม หรือความยุติธรรมของผู้อื่น คือโกหก การโกหกนั้นมันทำให้เสียความเป็นธรรม ประทุษร้ายความเป็นธรรมของผู้อื่น.

ข้อนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มูลเหตุเดิมก็คือว่า เป็นการโกหกในศาล ในศาล เช่นพูดเท็จในศาลให้เกิดความผิดพลาดจากความเป็นจริง หรือว่ามันจะทำให้เข้าสูญเสียความเป็นธรรมความยุติธรรมอย่างโดยอย่างหนึ่งก็ตาม จะไม่พูดคำชนิดนั้นเป็นอันขาด นี้มันส่วนว่าจ่า พูดให้เป็นคำจำกัดความสักหน่อยก็ว่า “ไม่ประทุษร้ายความเป็นธรรมของผู้อื่นด้วยว่าจ่า” นี้มันมีความหมายกว้าง กว้างหมวดเลย ไม่รู้ก็สิบอย่างเหลาที่ประทุษร้ายด้วยว่าจานี้.

ข้อที่ ๕ ก็ว่า “ไม่ประทุษร้ายสติสมปุถุดีของตนเอง” คือดีมาน้ำมา ; พอดีมเข้าไปแล้วมันประทุษร้ายสติสมปุถุดีของผู้ดีมี. การดีมาน้ำมาจึงเป็นการประทุษร้ายสติสมปุถุดีของผู้นั้น คือทำให้ผู้นั้นสูญเสียสติสมปุถุดีเหมือนคนบ้า

คนมากับคนบ้านี้มันเหมือน ๆ กันแหละ แต่บ้าเป็นการถาวร มาเป็นการชั่วคราว. แต่แล้วเป็นการประทุษร้ายสติ คือสุมณฑิ คำเดียวกัน สมปุถุดี สุมณฑิ ก็คือคำว่า “สติ” นั้นเอง.

สติ เป็นภาษาบาลี สุมณฑิ เป็นภาษาสันสกฤต “ไม่ประทุษร้ายสติสมปุถุดีของตนเอง.”

น้ำมาทุกชนิดเหลา ของมาทุกชนิดเหลา มันประทุษร้าย

สติสมปุถุดีของผู้ใช้ หรือผู้สภาพ, จะเป็นของมีนมาชนิดที่เป็นนำดีม กินเข้าไป, หรือเป็นของแห้งสูดหมดเข้าไป, หรือเป็นของทารที่เนื้อ ที่ด้วย หรือใช้โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง, แล้วของเมานั้นก็ทำให้ผู้นั้นสูญเสีย สติสมปุถุดี เรียกว่า ประทุษร้ายสติสมปุถุดี กล้ายเป็นคนบ้าคนเมา หรือคนประมาท.

ในตัวลิกขนาบท ใช้คำว่า “ปมาทภูฐานา” สุราเมรยมัชชะปมา ทภูฐานา : สุราและเมรยที่เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท, ความ ประมาทนี้คือ สูญเสียสติสมปุถุดี.

นี้ศิลที่เป็นหลักของศิลหั้งหลาย ที่นี้ก็ขยายออกไปได้เป็น กี่ร้อยข้อก็ได้, รวมอยู่ที่หลักใหญ่นี้. ถึงแม้วินัยพระว่ามี ๒๒๗ ข้อ ในที่สุดมันก็มารวมอยู่ได้ใน ๕ ข้อนี้: เรื่องนิสัคคีย์ เรื่องเพลօเรօ ก็คือเรื่องมีสติสมปุถุดี ไม่สมบูรณ์, ไปศึกษาดูเองไปสังเกตดูเองว่า แม่บทของศิลนี้มันมี ๕ อย่าง อย่างนี้, แล้วกระจายออกไปเป็นกี่ สิบอย่างร้อยอย่างก็ได้. ไม่ทำผิดในส่วนศิล คือไม่ทำผิดในส่วนกาย และวาจา โดยหลักใหญ่ ๆ อย่างนี้ โดยรายละเอียดนับไม่ถ้วน.

หลักความถูกต้องทางส่วนจิต

ที่นี้ก็จิตตสิกขา การศึกษาในส่วนจิต ให้รู้เรื่องจิตของตน ว่าจิตมีอยู่อย่างไร, ตามธรรมชาติมันเป็นอย่างไร, จะรักษาควบ คุมไว้ในลักษณะอย่างไร, นี่เป็นเรื่องของจิต.

ศึกษาธรรมชาติของจิต รู้ว่าจิตนี้ตามปกติจะน้อมลงไปใน ทางต่ำ, คือ กรรมมณี กรรมคุณ เพราะมันเป็นสัญชาตญาณ

เมื่อปล่อยไปตามสัญชาตญาณ ไม่มีความรู้ ไม่มีการควบคุม มันก็น้อมไปในทางต่ำ จนเปรียบว่าเหมือนกับปลาจับโยนขึ้นมาบนบก มันก็จะให้ลงไปหาน้ำ. นี่จิตนี้มีลักษณะว่า มันจะให้ลงไปหาน้ำ คือการมรณ์; พอเรายกจิตออกจากภาระมรณ์ มันก็ดีนرن ๆ จะตกไปหาภาระมรณ์, ก็เลยต้องมีวิธีที่ดี ที่จะควบคุมมันไว้ไม่ให้ตกไปในทางต่ำ.

เมื่อมันตกลงไปในทางต่ำ คือการมรณ์อย่างนี้ มันก็ทำผิด อีกมากมาย ถ้าทำไปตามธรรมชาติของจิตล้วน ๆ ที่ไม่มีการศึกษา. ท่านเจ้ามีวิธีรู้จักจิต แล้วก็บังคับจิต ให้จิตอยู่ในความถูกต้อง; เช่น ทำสมาธิอย่างนี้ พoSักว่า กำหนดภาระมรณ์ของสามาธิ เช่นลมหายใจ เป็นต้น, มันก็เป็นการฝึกจิต จับเอาจิตมาฝึกผูกพันไว้กับภาระมรณ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความหยุด ไม่ให้จิตมันแล่นไปตามธรรมชาติของจิตที่พึงช้าน.

นั่งบังคับจันจิตอยู่ในอำนาจ กำหนดภาระมรณ์อะไรอยู่แต่ในภาระมรณ์อันนั้นได้, อย่างนี้เรียกว่า จิตได้รับการฝึกฝน เป็นการศึกษาทางจิต, จะเรียกว่าพัฒนาจิตก็ได้ จิตที่ไม่ได้พัฒนาเป็นจิตป่าเกือนนั้น มันทำอะไรได้ไม่ได้, แล้วค่อยแต่จะทำไม่ได้.

ที่นี่มีวิธีพัฒนาให้จิตทำแต่ในทางที่ถูกที่ดี แล้วก็ทำได้มาก; จิตธรรมชาติทำประโยชน์ได้น้อย จิตที่พัฒนาอบรมฝึกดีแล้ว มันทำประโยชน์ได้มาก, มากอย่างไม่น่าเชื่อ, จนท่านต้องใช้คำว่า “เป็นอัจฉริยะ”, อัจฉริยะ พุทธวิสัย ภานวิสัย กรรมวิบาก โลภจินต์นี้, ภานวิสัย คือว่าจิตที่เป็นสามาธิแล้ว ทำอะไรได้บ้าง? ตอบไม่หมด, ตอบไม่มีที่สิ้นสุด, ไม่รู้สิ้นสุด จนเป็นอัจฉริยะ, คือว่า ตอบไม่ได้

คาดคะเนไม่ถึง. เช่นว่าเดียวันนี้เขาเจริญด้วยการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ไปโลกพระจันทร์ได้เหมือนว่าเล่น. นั่มันก็เป็นเรื่องพัฒนาของจิต, แล้วสิ่งเหล่านี้ยังเป็นเด็กเล่นอยู่ จะมีมากกว่านี้, มันจะมีดีกว่าสูงกว่าการไปโลกพระจันทร์.

ถ้าพัฒนาจิตให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ก็จะรู้จักทำอะไรอย่างอื่นที่ดียิ่งไปกว่าการไปโลกพระจันทร์, เพียงแต่ไปโลกพระจันทร์นี้ก็จะสรรเสริญเยินยอดกันหนักหนา, และขอให้รู้ว่า จิตนั้นทำอะไรได้มากกว่านั้นอีก เมื่อพัฒนามันให้ถึงที่สุด.

เขาก็มีหลักเกณฑ์ที่จะพัฒนาจิต แต่ไม่ต้องการอะไรมากไปกว่า เพื่อดับทุกข์ได้สิ้นเชิง; ถ้าไม่อย่างนั้นมันไม่รู้จบ, จะไปโลกพระจันทร์โลกพระอังคาร ไปไหนต่อไหนหรือทำอะไรอีก อะไรมันก็ไม่รู้จบ, มาจบกันเสียที่ว่า ให้มันดับทุกข์ได้ดีกว่า. ให้จิตนี้มีลักษณะไม่เป็นทุกข์, หรือทุกข์ไม่ได้, เป็นทุกข์ไม่ได้อีกด้วยไป เอกกันเพียงเท่านี้.

การฝึกจิตต้องการให้มีคุณสมบัติยิ่ง ๆ ขึ้นไป กว่าที่มันมีตามธรรมชาติ, ตามธรรมชาติมันก็มีคุณสมบัติจิตคิดนึกอะไรได้ รู้อะไรได้ แต่ยังไม่ถึงที่สุด ต้องพัฒนา, แม้อย่างต่ำแต่ว่าบังคับจิตได้ก็ได้รับความสุขชนิดที่ไม่เคยได้รับมาก่อน.

เราได้รับความสุขกันมากมายหลายอย่าง, แต่ไม่เคยได้รับความสุขที่เกิดมาจากการบังคับจิตได้ คือว่าเมื่อทำจิตเป็นสมารธแล้ว จะได้รับความสุขชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่เหมือนความสุขชนิดไหนมาก.

นึกเรียกว่าเป็นผลของการที่บังคับจิต. นี้เรียกว่าได้รับความสุขที่ไม่เคยได้รับมาก่อน, และจิตที่ฝึกฝนอบรมดีแล้วนี้จะรู้สิ่งทั้ง

helyathangpangtam thi' beenjring daidoyang. jit thi' fikhaideiแล้วก็จะรู้สิงหั้ง helyathangpangtam thi' manbeenjring jnai'meiปัญหา; 'ไม่หลงรักอะไร ไม่หลงกรธ หลงเกลียด หลงกลัว หลงอะไร คือไม่ทำผิดด้วยจิตนั้น, นี่เรียกว่าผลขั้นเลิศของการฝึกฝนจิต.

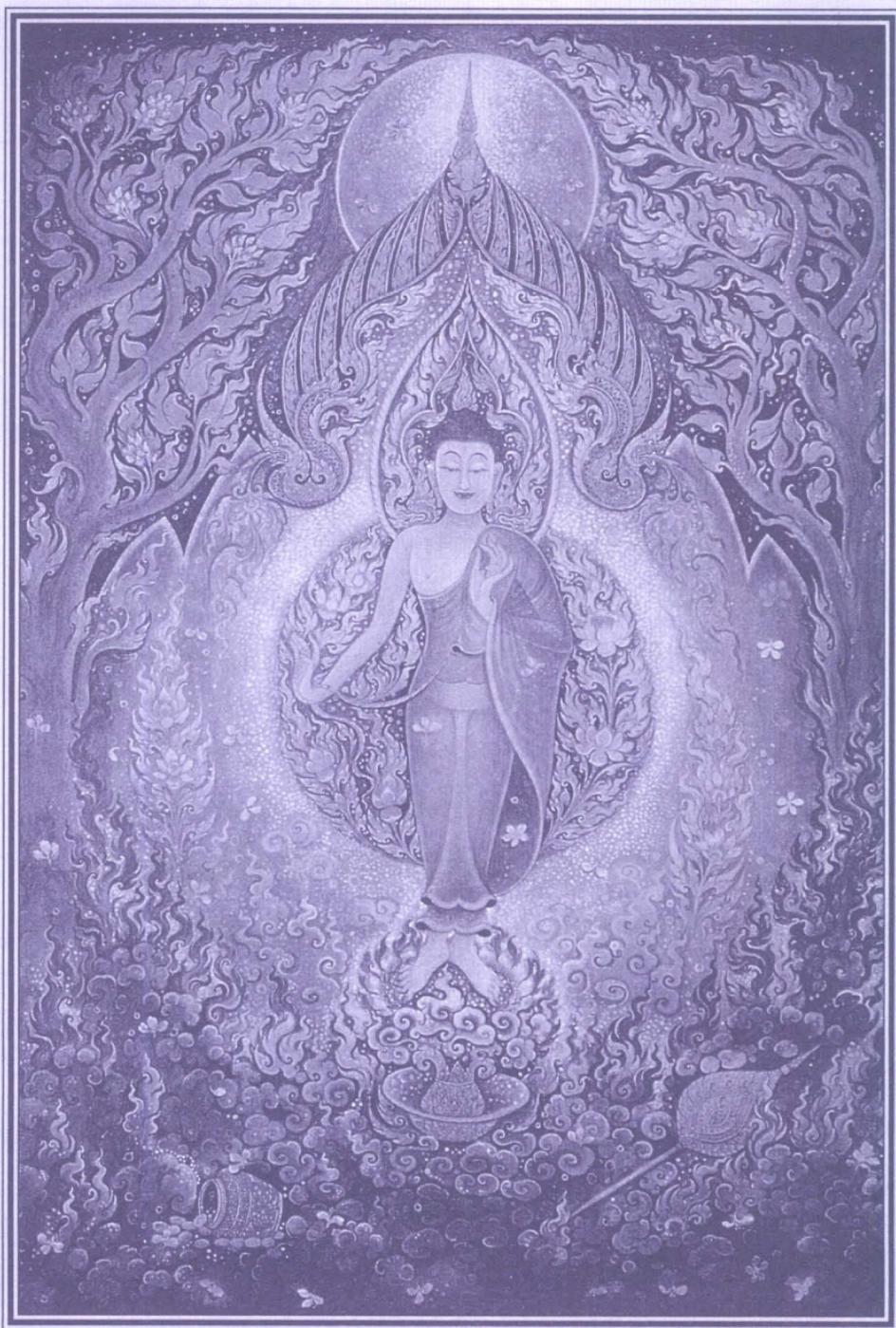
ทุกคนควรจะศึกษาจิต เป็นเหมือนกับวิชาที่มนุษย์จะต้องศึกษาชนิดหนึ่งด้วย, แต่เดี๋ยวนี้มันไม่มีธรรมเนียมไม่มีประเพณีอย่างนี้ มันไปเรียนหนังสือในโรงเรียนประถม มัธยม อุดมศึกษาอะไรก็ตาม จบมหาวิทยาลัยหมดทุกแห่งแล้ว ก็ยังไม่เคยฝึกฝนจิต ไม่รู้เรื่องจิต, จะนั่นการศึกษาไม่สมบูรณ์.

ถ้าได้ศึกษาเรื่องจิตจนได้รับประโยชน์จากการถึงที่สุดจริง ๆ นี่เรียกว่า การศึกษานี้มันสมบูรณ์, สมบูรณ์กว่าการศึกษาในโลกที่กำลังมีอยู่. นี่เรียกว่าความถูกต้องของจิต เป็นผลของการศึกษาทางจิต ศึกษาจิต.

หลักความถูกต้องทางปัญญา

เอ้า, ที่นี่ก็ว่าถึงปัญญาสิกขา, การศึกษาเพื่อความถูกต้องของปัญญา ของความคิดของความเห็นของความเชื่อ คือเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง.

ปัญญานี้เห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง, เรียกเป็นบาลีyaเพื่อย่าว่า “ยถาภูตสัมมปปัญญา” ปัญญาเห็นชอบ เห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง. นี่คือ ปัญญาทำให้เกิดขึ้นมาเมื่อเห็นหรือรู้จัก หรือเข้าใจทุกสิ่งตามที่เป็นจริงแล้ว มันก็ไม่ทำอะไร

ภาพโดย อ.สุวัฒน์ แสนขัน

ผิด ทำอะไรผิดไม่ได้ เพราะมันรู้ตามที่เป็นจริงแล้ว, แล้วมันก็รู้จักเลือก รู้จักทำแต่สิ่งที่มีประโยชน์. ขั้นสุดท้าย ปัญญาที่ศึกษาฝึกฝน อบรมพัฒนาดีแล้ว จะเห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริงไม่ไปหลงรักເອาสิ่งใด ๆ .

ปัญญาสิกขา คือ การกระทำเพื่อความถูกต้องของปัญญา ที่กล่าวไว้เป็นหลัก ก็ว่า ปัญญาที่ถึงที่สุดแล้วย่อมเห็นอนิจัง ทุกขั้น อนัตตาของสิ่งทั้งปวง; เห็น สุญญตา คือความไม่มีตัวตนของสิ่งทั้งปวง, แล้วเห็นวิธีที่จะทำให้จิตไม่ผูกพันกับสิ่งใด ไม่ไปหลงรักหลงเกลียดหลงซังในสิ่งใด, ก็เลยไม่มีความทุกข์.

ปฏิบัติตามสิกขา ๓ แล้วจะได้รับปริญญา

เมื่อศึกษาดีแล้วก็ส่งเสริมให้จิตสิกขาดียิ่งขึ้นไป, จิตตสิกษาดีแล้ว ก็ส่งเสริมปัญญาสิกษาให้ยิ่งขึ้นไป, ปัญญาสิกษาดีแล้ว ก็ทำให้หลุดพ้นจากอาสวะหรือสันกิเลส, สันกิเลส ตอนนี้รับปริญญา.

ปัญญาสิกษาที่อบรมดีแล้ว ก็มีผลทำให้สันราคะ สันโภส สันโมหะ, ความสัน samo อย่างนี้ พระพุทธเจ้าท่านตรัสเรียกว่า “ปริญญา”.

ปัญญา แปลว่า รู้ทั่ว, ปริญญา แปลว่า รู้รอบ ปริ น่ารอบ รอบจนรอบด้าน, รอบด้าน, ปริ แล้วก็ ญา ก็คือรู้. เดียวเนื้อความรู้ของปัญญาขึ้นมาถึงขนาดที่เรียกว่า รู้รอบไปหมด ไม่ยกเว้นอะไร, แต่เลิ่งถึง สิ่งที่ควรจะรู้อย่างยิ่ง คือรู้ความสันราคะของตน รู้ความสันโภสของตน รู้ความสันโมหะของตน เพราะอำนาจของสิกขา ๓

ที่ได้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นอย่างดี จนรู้ว่าทำให้สินราคาก็โถง โโมะห์, ปัญญาธิรัชท์ที่ควรจะรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรู้เรื่องราคาก็โถง โโมะห์ ว่า เป็นอย่างไร, และจนกระทั่งรู้จักทำให้สินสุดไป เรียกว่า สินกิเลส สินอาสวะ.

กบทวน

ระเบบการเกิดของกิเลส

นี่ขอกล่าวทบทวนข้อนี้ อีกทีหนึ่ง ว่า คนเราเกิดมาจากท้องแม่ไม่มีความรู้อะไรติดมาเลย แต่มันมีอายุตันะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ติดมา สำหรับรับอารมณ์ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โภภูร์พะ รัมมารมณ์.

เมื่ออายุตันจะภายใน เช่น ตา เป็นต้น, ถึงกันเข้ากับอายุตันจะภายนอก มี รูป เป็นต้น มันก็เกิดวิญญาณทางตา, วิญญาณทางตาทำหน้าที่เห็นรูปนั้นอยู่เรียกว่าผัสสะ. เมื่อมีผัสสะก็มีผลของผัสสะ คือเวทนา, คือสนาຍหรือไม่สนาຍ เป็นสุขหรือเป็นทุกข์.

ที่นี่ เมื่อรู้สึกว่าสนาຍเป็นที่พอใจ ก็มีความรักอยากรจะได้อยากจะเอาอยากรจะยืดครอง ถ้ามันได้พบสิ่งที่ไม่น่ารักไม่น่าพอใจ มันก็เกิดความโกรธ ความขัดแย้ง อยากรจะทำลายเสีย, ถ้ามันได้เวทนาที่ไม่แน่ว่าเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ มันก็มีความสงสัยเหลืออยู่เป็น莫ะ.

เมื่อทารกเกิดมาในโลกแล้ว ได้รับอารมณ์เป็นที่พอใจก็สอนให้เกิดราคาก็โถง, เมื่อได้ไม่เป็นที่พอใจ ก็สอนให้เกิดโถงหรือโกรธ, เมื่อไม่แน่ว่าเป็นที่พอใจหรือไม่พอใจ มันก็ให้เกิด莫ะ.

ราคะ โถะ โมหะ จึงตั้งต้นขึ้นมาในจิตของเด็กๆ แล้วก็ เติบโตขึ้นมาตามตัว จนเป็นผู้ใหญ่ ก็มีราคะ โถะ โมหะ สมบูรณ์ มั่นคงแข็งแรง.

ที่นี่ เรื่องของกิเลสนั้นมันมีอยู่อย่างนี้ว่า ถ้าเกิดกิเลสประเภท ราคะหรือโลภะครั้งหนึ่ง มันก็เก็บไว้เป็นอนุสัย ซึ่งว่า “ราคานุสัย” ไว้ในสันดาน. ถ้ามันเกิดกิเลสที่เป็นโถะหรือโกระ คือไม่ชอบใจ ครั้งหนึ่ง มันก็เกิด “ปฏิภาณสัย” เก็บไว้ในสันดาน ถ้ามันได้อารมณ์ ที่ไม่สุขไม่ทุกข์ มันก็เกิด “อวิชชานสัย” เก็บไว้ในสันดาน.

ที่เรียกว่าอนุสัยๆ อนุสัยเป็นผลของการเกิดกิเลสแล้วเหลือ ความเคยชินไว้ในสันดาน. ความเคยชินที่จะเกิดกิเลสอย่างนั้นอีกไว้ ในสันดาน เรียกว่า “อนุสัย” ก็มีสามเหมือนกับกิเลส.

กิเลสราคะหรือโลภะก็มีราคานุสัยเก็บไว้ในสันดาน เกิดกิเลส ประเภทราคะที่หนึ่ง ก็สร้างราคานุสัยไว้ในสันดานหน่วยหนึ่ง เกิด กีรัง ๆ ก็สร้างไว้หน่วยหนึ่ง ๆ ที่มันเกิดมากครั้ง ก็สร้างราคานุสัย ไว้ในสันดานมาก.

ถ้าเกิดโถะหรือโกระที่หนึ่ง มันก็เหลือเป็นปฏิภาณสัยไว้ ในสันดานหน่วยหนึ่ง เกิดที่หนึ่ง เหลือไว้หน่วยหนึ่ง เกิดที่หนึ่งเหลือไว้หน่วยหนึ่ง ในสันดานจึงเต็มไปด้วยปฏิภาณสัยคือพร้อมที่จะโกรธ.

ที่นี่ถ้าว่ามันได้รับอารมณ์ที่ไม่สุขไม่ทุกข์ แต่เป็นที่ตั้งแห่ง ความยึดถือ มันก็คือโมหะมันก็หลงให้loyอย่างนี้เรียกว่า อวิชชานสัย, ถ้าเราโง่ที่หนึ่ง ความโง่นั้นดับไปแล้ว มันก็เหลืออวิชชาเก็บไว้หน่วยหนึ่งในสันดาน.

นี่เรียกว่ากิเลสเกิดขึ้นแล้ว จะเหลือความเคยชินแห่งกิเลสไว้

ในสันดาน เรียกว่า “อนุสัย” ราคายังเกิดราคานุสัย, โภชนะให้เกิด ปฏิมาณนุสัย, โมฆะให้เกิดอวิชชานนุสัย. เราเมิกเลสที่หนึ่งก็เก็บอนุสัย ไว้หน่วยหนึ่ง, แล้วอนุสัยนั้นก็เก็บไว้มาก เก็บไว้มาก แล้วมันก็อัด อัดมากอัดตัวมากพร้อมที่จะให้หลอกมา ที่พร้อมจะให้หลอกมาที่เรียกว่า อาสา; เหมือนเราตักกันทำไส่ตุ่ม ที่มีรูร่วนนิดหนึ่ง ใส่ลงไปมากเข้า มากเข้าเต็มมากเข้า ที่จะดันออกมากทางรูร่วนนั้นมันก็แรงเข้าแรงเข้า อย่างนี้ อนุสัยที่เก็บไว้มากเข้าๆ มันก็มีกำลังที่จะให้หลอกมาเป็นกิเลส อีก เรียกว่าอาสาจะนีมากเข้า ๆ.

ฉะนั้น กิเลสก็คือการเกิดกิเลสครั้งแรก, การเกิดกิเลสครั้งหนึ่ง ก็เหลืออนุสัยไว้ในสันดานหน่วยหนึ่ง ตามซือของกิเลสนั้น ๆ ครั้นอนุสัยนั้นมากเข้า ๆ มันก็ดันออก จะดันออกมา ก็เรียกว่า อาสา, พร้อมที่จะดันออกมาเป็นกิเลสตามชุดของมัน : ราคานุสัย มันก็ดันออกมาสำหรับจะเกิดกิเลสประเทราค, ปฏิมาณนุสัยมันก็ สำหรับจะดันให้หลอกมาเป็นกิเลสประเทโภชนะ, อวิชชานนุสัยมันก็ เป็นเหตุสำหรับจะให้หลอกมาเป็นโมฆะ.

ต้องรอบรู้ทุกอย่าง เกี่ยวกับการเกิดกิเลส

ที่นี่ มันมีต่อไปว่าถ้าเราบังคับไว้ได้ เช่นจะเกิดราคานี่บังคับ ไว้ได้ไม่ให้เกิด มันก็จะลดราคานุสัยเสียหน่วยหนึ่งทุกที่ที่บังคับไว้ได้. นี่อนุสัยนั้นจะลดลง, ลดลงทุกครั้งที่บังคับไว้ไม่ให้เกิดกิเลสได ๆ ได. บังคับไว้ไม่ให้เกิดราคาก็ลดราคานุสัย บังคับไว้ไม่ให้เกิดโภชนะก็ลด ปฏิมาณนุสัย บังคับไม่ให้เกิดโมฆะ ไม่ให้โภชนาต ก็ลดอวิชชานนุสัย.

ที่นี่ เราก็ทำชนิดที่บังคับไว้ ให้อยู่ในความถูกต้องไม่เกิดกิเลส, ไม่เกิดกิเลส, อนุสัยก็ลดลง ๆ ไม่มีสำหรับจะดันอกมาเป็นอาสา, มันก็เป็นการสั่นอาสาฯ เพราะสั่นอนุสัย เพราะสั่นกิเลส นี่เรียกว่า ความสั่นไปแห่งกิเลสเป็นชุดกันเลย; เพราะว่ากิเลสนี้มันก็เป็นชุด สามอย่างนี้ : ราคะ โถะ โมหะ, มีวิธี การกระทำ เป็นอยู่โดยไม่ให้ เกิดกิเลสอยู่เรื่อยไป ก็ลดอนุสัยและสั่นอาสาฯ.

ที่นี่เราจะต้องรอบรู้ว่า กิเลสนี้เป็นอย่างไร, จะเกิดอย่างไร, จะไม่เกิดอย่างไร, อะไรเป็นสมุทัยของกิเลส, รอบรู้ทุกอย่างที่เกี่ยว กับกิเลส นี้ด้วยอำนาจของปัญญา, ก็สามารถที่จะจัดจะทำ ใหอนุสัย ลดลง ๆ จนไม่เหลืออกมาเป็นกิเลส ก็คือความสั่นไปแห่งกิเลส สั่นไปแห่งราคะ สั่นไปแห่งโถะ สั่นไปแห่งโมหะ. นี่เรียกว่า “ปริญญา” แปลว่า สิ่งที่ควรรอบรู้อย่างยิ่ง.

สิ่งที่ควรรอบรู้อย่างยิ่ง สำหรับคนเรามนุษย์เรา呢 คือความ สั่นราคะ ความสั่นโถะ ความสั่นโมหะ, สิ่งอื่นๆ ไม่น่ารู้ ไม่ต้อง รอบรู้ ไม่มีประโยชน์อะไร สิ่งที่ควรจะรู้และรอบรู้ที่สุด ก็คือรู้ความ สั่นราคะ ความสั่นโถะ ความสั่นโมหะ.

ฉะนั้น ควรรู้ความสั่นราคะ ความสั่นโถะ ความสั่นโมหะ ของคน คนนั้นคือได้รับปริญญาของพระพุทธเจ้า, เรียกว่าปริญญา ของพระพุทธเจ้า ซึ่งท่านตรัสว่า “ปริญญา” มีสาม สามคืออะไร สามคือความสั่นไปแห่งราคะ, ความสั่นไปแห่งโถะ, ความสั่นไป แห่งโมหะ, นี้คือ ปริญญาสามปริญญา ของพระพุทธเจ้า.

พระพุทธเจ้า
สัมมาสัมถะ^๔ ฯ

ภาพโดย อ.สุวัฒน์ แสนชัย

ສືບກົເລສ

ແລວກົເປີພຣະວຣເຫນຕ

ສາວກຂອງພຣະອງຄົກສຶກຊາທັງສາມ; ສຶກຊາສຶກຊາທັງສາມ ຂີ່ ສືລ ສມາທ ປັບປຸງ ແລວກົເກີດຜລຂອງກຮູບກົດຂໍ້ມາ ເປັນປຣີປຸງ ຂີ່ອຽວ່າຮາຄະສິນແລ້ວ ຮູ່ວ່າໂທສະສິນແລ້ວ ຮູ່ວ່າໂມໂມສິນແລ້ວ ນີ້ຂີ່ປຣີປຸງ ແລະ ໄດ້ຮັບປຣີປຸງເປັນໄປໃນຕ້ວເອງ, ເຫັນເອງດ້ວຍຕນເອງ, ເສົ່ງຕາມ ຜຣມຈາຕີໄມ້ຕ້ອງມີໂຄຣມາແຈກກະຮາຍປຣີປຸງໄທ້; ເພຣະວ່າປຣີປຸງ ນີ້ມັນໄມ້ອາຈະທຳເປັນແຜ່ນກະຮາຍ, ມັນເປັນເວັ້ງຂອງນາມຜຣມ ເປັນ ເວັ້ງຂອງຈິຕໃຈ ເປັນສັນທິກູ້ໂຄ ຮູ່ໄດ້ດ້ວຍຕນວ່າມີກົເລສຫຼຸ່ວ່າ ມີກົເລສ ຮູ່ໄດ້ດ້ວຍຕນວ່າກົເລສສິນແລ້ວ ຩ້ວຍກົເລສຍັງຍຸ່ງ.

ຂອ້ໃຫ້ຮູ່ໄວ່ວ່າ ໃນພຣະພຸທທຄາສනານີ້ກີ່ມີກຮູບກົດຂໍ້ມາ ແລະ ກີ່ມີກຮູບປຣີປຸງ ອຍ່າງທີ່ກ່າວມານີ້. ປຣີປຸງຄີ່ອສິນຮາຄະ ສິນໂທສະ ສິນໂມໂມ; ນັ້ນແລະເປັນຜລຂອງກຮູບກົດໃນສຶກຊາທັງ ຕ ດ້ວຍຕນເອງ ໂດຍຕນເອງ ເພື່ອຕນເອງ. ສິນກົເລສໂດຍປະກາດທັງປວງຍ່າງນີ້ແລ້ວ ກີ່ເຮັດວຽກວ່າ ບຸດຄລຈບກຮູບກົດຂໍ້ມາ ວຸສີຕິ ພຣໝມຈະຣີຍໍ - ພຣໝມຈະຣຍໍນີ້ອູ່ຈົບແລ້ວ, ຄີ່ອຈນກຮູບກົດຂໍ້ມາ, ຈບກຮູບກົດຂໍ້ມາເມື່ອສິນຮາຄະ ເມື່ອສິນໂທສະ ເມື່ອສິນໂມໂມ; ຮູ່ອູ່ແກ່ຈົບກົດຂໍ້ມານີ້ໄມ້ຕ້ອງມີຄນອື່ນມາເກີ່ວຂ້ອງ.

ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງໄມ້ຕ້ອງຮັບປຣີປຸງຈາກໂຄຣ ສ້າງແມ້ຈາກພຣະພຸທທເຈົາ; ແຕ່ວ່າພຣະພຸທທເຈົາໄດ້ທຮງສອນ ໄດ້ແນະໄດ້ສື່ຖາງໃຫ້ ສໍາຮັບຄນນັ້ນຈະທຳປຣີປຸງໄທ້ເກີດຂໍ້ມາແກ່ຕ້ວເອງ ເພື່ອຕ້ວເອງ ໂດຍຕນເອງ, ແລ້ວເຮົາກີ່ເຮັດວຽກກັນໂດຍສມມຕີບັນຍຸຕົວວ່າ “ພຣະອຣ້ຫັນຕີ”.

ຄຳສິນກົເລສໂດຍປະກາດທັງປວງ ອຍ່າງນີ້ແລ້ວ ກີ່ເຮັດວຽກວ່າພຣະ

อรหันต์. ถ้าสิ่นยังไม่ถึงที่สุด สิ่นบางส่วนก็เป็นพระอริยบุคคลที่รอง ๆ ลงมา; เช่นเป็นอนาคตมี เป็นสกิทาคามี เป็นพระโสดาบัน เป็นต้น. พระโสดาบันก็นับเนื่องอยู่ในฝ่ายที่เป็นปริญญา, แม้ยังไม่จบ ไม่จบปริญญา ก็เป็นที่แน่ว่าจะจบปริญญา, เขาจึงจัดพระโสดาบันไว้ในฐานะเป็นพระอริยบุคคลชั้นแรก, แน่นอนว่าจะสิ้นกิเลสหรือเป็นพระอรหันต์.

ละเอียดเป็นพระอธิบาย

“โสดาบัน” ก็แปลว่าถึงกระแสแห่งปริญญา, ถึงกระแสแห่งนิพพาน คือ ถึงกระแสแห่งปริญญา. พระโสดาบันนั้นจะสิ้นราคะ สิ้นโทสะ สิ้นโมหะ ในวันหนึ่งข้างหน้า, เดียวันนี้ก็เตรียมสิ้นโมหะ. พระโสดาบันนี้จะสิ้นกิเลสประเกทโมหะเป็นเบื้องต้นเป็นเบื้องหน้า คือ ละสักการยทิภูมิ วิจิกิจชา สลัพพตปramaส, สามอย่างนี้เป็นประเกทโมหะ.

ส่วนประเกทกาม การราคะ หรือปฏิชະนั้นยังพอมีอยู่, แต่ เพราะสิ้นกิเลสประเกทโมหะ สามอย่างข้างต้น, สิ้นสักการยทิภูมิ วิจิกิจชา สลัพพตปramaสแล้ว มันแน่ มันแน่นอนที่สุดว่าจะต้องสิ้นต่อไปตามลำดับ ๆ จนสิ้นกิเลสทุกอย่างไม่มีเหลือ.

นี้เรายังไว้ค่อยศึกษาแก้เรื่อย ๆ ไป; พระโสดาบันจะสิ้น กิเลสอะไรได้, พระสกิทาคามีจะสิ้น กิเลสอะไรได้, พระอนาคตมีจะสิ้น กิเลสอะไรได้, แต่โดยเด็ดเงินแล้ว ก็เริ่มจะสิ้น กิเลสประเกทโมหะก่อน.

“สักการยทิภูมิ” คือความเห็นว่าเป็นตน, อะไร ๆ ที่มันชวน

ให้เห็นว่าเป็นตน ก็เห็นว่าเป็นตน, นี้เรียกว่าสักกายทิภูมิ ก็จะเสีย.

“วิจิกิจชา” คือความไม่แน่ใจ ลังเลงสัยในการปฏิบัติดน หรือสังสัยในพระธรรม ว่าจะดับทุกข์ได้จริงหรือไม่ ? หรือสังสัยในอะไร ๆ ที่มันเป็นที่ตั้งแห่งการปฏิบัติเพื่อดับทุกข์, ถ้ายังมีความสงสัยอย่างนี้อยู่ ยังเป็นพระโสดาบันไม่ได้. ต้องแน่ใจในพระพุทธ ในพระธรรม ในพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในสุธรรมะ ในปัญญา มีความแน่ใจไม่ลังเลงสัยต่อสิ่งเหล่านี้ ก็เริ่มถึงกระแส, เป็นองค์ประกอบองค์หนึ่งของผู้ถึงกระแส.

แล้ว “สีลัพพตปramaส” ข้อที่ ๓ นั้น ไม่ได้ประพฤติผิดงมงาย จนผิดวัตถุประสงค์แท้จริงของวัตรปฏิบัตินั้น ๆ. คนธรรมดา บุญชัน เขารักษาศีลก็ไม่ได้มุ่งหมายประโยชน์ของศีลโดยแท้จริง คือ กำจัดกิเลส, เขารักษาศีลเพื่อไปสวรรค์เป็นต้น. รักษาศีลเพื่อจะเด่น จะดีจะวิเศษมีฤทธิ์อิทธิเป็นต้น ถือปฏิบัติวัตรได ๆ โดยไม่ถูกต้อง ตามความมุ่งหมายแท้จริงของวัตรปฏิบัตินั้น ๆ จึงปฏิบัติตามง่าย, งมงายไปทุกอย่าง นี้เป็นสีลัพพตปramaส ซึ่งมีอยู่มากเหละในประชาชนคนเรานี้.

เช่นทำทาน หรือใหทานนี้ ก็ไม่ได้คิดว่าเพื่อจะกำจัดกิเลส ประเภทโลภadcok, ทำทานแลกเอาสوارค์, ทำบุญหนึ่งบาทเอา วิมานหนึ่งหลัง, ตักบาตรช้อนหนึ่งเอาวิมานหลังหนึ่ง, อย่างนี้มัน ผิดหลักอันแท้จริงของวัตรปฏิบัตินั้น ๆ.

หรือเขารักษาศีล ก็เพื่อเป็นผู้พิเศษ วิเศษอะไร ไปดีไปเด่น ไปรายไปสาย เป็นบุญเป็นเรื่องรายเรื่องสายไปทางโน้น, ไม่ได้ว่า รักษาศีลนี้เพื่อกำจัดกิเลสในส่วนกาย วาจา เป็นต้น.

ถ้าเข้าทำสามาธิ เขาทำเพื่อจะเห็นนรกรหินสวรรค์ มีฤทธิ์เดช มีปักษิหาริย์ ไม่ได้ทำสามาธิเพื่อให้จิตเหมาะสมที่จะรู้สิ่งทั้งปวงตามที่ เป็นจริง วิปัสสนาของเขางึงเป็นเรื่องเห็นนรกรหินสวรรค์ เห็นอะไร ชนิดที่ไม่ใช่เรื่องดับทุกข์.

นั่นเรียกว่าไม่ถูกต้อง ตามความมุ่งหมายของข้อวัตรปฏิบัติ นั้น ๆ ก็เรียกว่าสีลัพพดปramaส คือลุบคลำศีลและพระ ให้กลای เป็นของสกปรกไป.

ศีลและวัตรนี้เป็นข้อปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสะอาด สว่าง สงบ. ที่นี่คนโง่เหล่านี้ เข้าไม่ได้มุ่งหมายอย่างนั้น, เขามุ่งหมายเพื่อ จะได้สิ่งที่กิเลสของเขาต้องการ. กิเลสของเขาต้องการจะได้อะไร เขาก็สนองกิเลสนั้น ๆ ด้วยการประพฤติปฏิบัติที่ว่าจะได้มานซึ่งเหยื่อ ของกิเลสนั้น ๆ เมื่อเป็นอย่างนี้มันก็ไม่ลากกิเลส.

ผู้ที่ละสักกายทิภวัต วิจิกิจชา สีลัพพดปramaส ได้นั้น เป็น ผู้แรกถึงกระแสแห่งปรัญญา, กระแสแห่งความหมดกิเลส คือพระ นิพพาน, เป็นผู้แรกถึงกระแสแห่งความสิ้นกิเลสหรือนิพพาน เรียก อย่างเป็นคำอุปมา กว่า เป็นผู้มาถึงประตูแห่งอมตะ.

นี่ในบาลี มี อມ怛avar อาหาจุ - มาอยู่จดประตูแห่งอมตะ; ออมตะนี้ ก็คือ นิพพาน. พระโสดาบันเป็นผู้มาจดประตูแห่งอมตะ อย่างนี้เป็นต้น, ก็แปลว่าไม่ถอยหลัง เรียกว่า นิยโต - เป็นผู้เที่ยง แท้, ไม่มีการเวียนกลับเป็นธรรมดा. นี่จุดตั้งต้นของความสิ้นกิเลส.

เป็นพระโสดาบันแล้ว ก็ปฏิบัติศีล สามาธิ ปัญญา ให้ยิ่งขึ้น ไป. การศึกษาไม่เมื่อย่างอื่น ศึกษาเพื่อให้เป็นพระโสดาบัน ก็ศีล สามาธิ ปัญญา; ครั้นเป็นพระโสดาบันแล้ว ก็ศึกษาศีล สามาธิ ปัญญา

ยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อจะเป็นพระสกิทาคามี, เป็นแล้วก็ศึกษาศีล สามาธิ ปัญญา ยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อเป็นพระอนาคตมี, ศึกษาศีล สามาธิ ปัญญา ยิ่งขึ้นไป เพื่อเป็นพระอรหันต์.

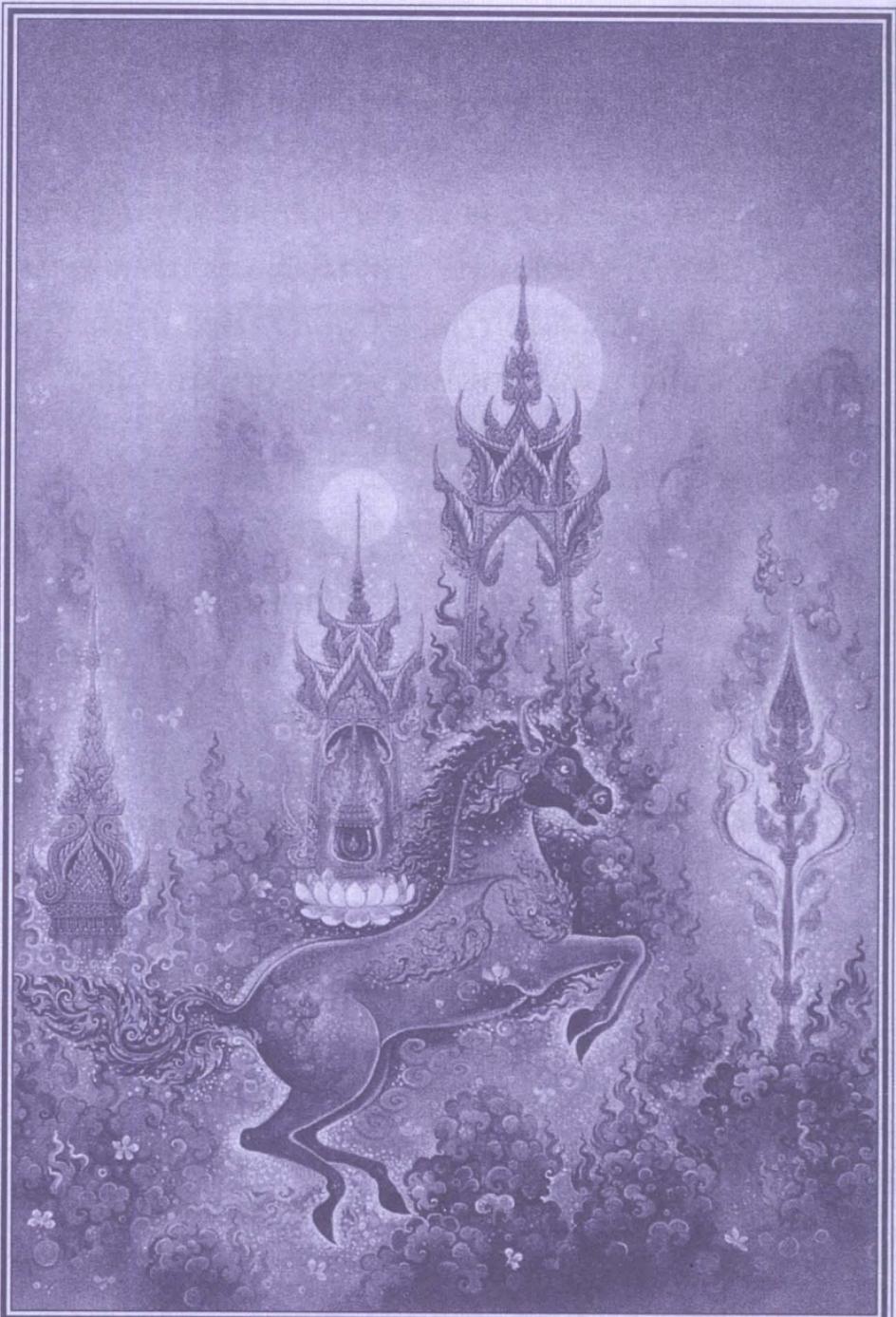
มาถึงตอนนี้มันสิ้นกิเลส มันจบการศึกษา. พระมหาธรรมย้อยู่ จบแล้ว. “ไม่ต้องศึกษาอะไรต่อไป เพราะไม่มีอะไรให้ศึกษาอีก ต่อไป, เพราะมันถึงที่สุดแห่งการศึกษา เรียกว่า “ได้รับปริญญา คือ ความสั่นราคะ, ความสั่นไปแห่งโภสະ, ความสั่นไปแห่งโมහะ.

จบสิกขา ๓

กํรับปริญญา

รับปริญญาด้วยตัวเอง ก็คือรู้อยู่แล้วใจของตนเองว่าความสั่นราคะ สั่นโภสະ สั่นโมහะ, นี้เป็นอย่างนี้. นี้เรียกว่ารู้สิ่งที่ควรรู้ ครบถ้วน หมดจดสิ้นเชิง สมกับคำว่า “ปริญญา” คือรู้อย่างรอบรู้รอบต่อสิ่งที่ควรรู้. แล้วมันไม่มีอะไร剩ไว้ ถูกลากว่า แปลกลากว่าความสั่นไปแห่งกิเลส, แล้วก็รู้รอบ นี้หมายความว่า รู้สึกอยู่ด้วยใจของตนเอง ท่านจึงเป็นผู้ได้รับปริญญา ตามกรรมวิธีของธรรมชาติ ไม่ใช่รับปริญญากระดาษ ที่เขารับ ๆ กันอยู่.

นี่อย่าเข้าใจว่าเป็นเรื่องแกลังพูดเอาเอง ในพระบาลีในพระพุทธศาสนา มีเรื่องการศึกษา ๓ อย่าง คือ ศีลสิกขา สามาธิสิกขา ปัญญาสิกขา. ครั้นศึกษาสิกขา ๓ อย่างนี้จบแล้วก็ได้รับปริญญา ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสเอง เรียกเอง เรียกว่า ปริญญา ๓ : ความสั่นราคะ ความสั่นโภสະ ความสั่นโมහะ ก็ได้รับปริญญา, แต่ไม่ใช่รับแผ่นกระดาษ, ได้รับความสั่นกิเลส.

ภาพโดย อ.สุวัณ แสนขัน

ก็อยู่อย่างเป็นผู้ไม่มีกิเลส ไม่มีความทุกข์ จึงเรียกว่าเป็นอีกโลกหนึ่ง, เป็นอีกโลกหนึ่ง โลกของผู้ไม่มีกิเลส โลกของผู้ไม่มีความทุกข์. แม้ว่าร่างกายนี้จะอยู่ในโลกนี้ แต่จิตใจอยู่ในโลกอื่น. คือโลกที่เหนือโลก. จิตใจลุถิงความอยู่เหนือโลก เรียกว่า “โลกุตระ”, ได้รับปริญญาณีแล้วก็อยู่ในโลกุตระ, เป็นภาวะชนิดที่เป็นโลกุตระ ไม่ใช่เกิดคนสัตว์บุคคลตัวเราเข้าอะไรขึ้นมา; เพียงแต่ว่าจิตนี้มันเปลี่ยนสภาพเป็นจิตชนิดที่อะไรปูรุ่งแต่งไม่ได้อีกต่อไป.

วิสุขารคต จิตต์ - เป็นจิตที่อะไรปูรุ่งแต่งให้เกิดกิเลสไม่ได้อีกต่อไป, ตาจะเห็นรูป หูจะได้ฟังเสียง จมูกจะได้กลิ่น ลิ้นจะได้รส กายจะได้สัมผัสผิวนั้น ใจได้รับอารมณ์อะไรก็ตาม ไม่อาจเกิดกิเลส เมื่อนอย่างที่เคยเกิดมาแล้ว.

ก่อนนี้พอได้รับอารมณ์อย่างนี้ เพราะไม่มีวิชามั่นก์เกิดกิเลส, กิเลสปูรุ่งแต่งจิตนั้นแหละ จนเป็นทุกข์ ได้เป็นทุกข์, จิตนั้นยังเป็นจิตที่กิเลสยังปูรุ่งแต่งได้.

ที่นี้ ก้าศึกษาศิล สามัช ปัญญา ถึงที่สุดแล้ว จิตเห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริงด้วยปัญญาอันสูงสุดแล้ว, จิตมันเปลี่ยนเป็นจิตที่อะไรปูรุ่งแต่งไม่ได้, เรียกว่า จิตหลุดพ้นจากการปูรุ่งแต่ง, มีการปูรุ่งแต่งสงบรำจับไปโดยสิ้นเชิง ก็เรียกว่าจบการศึกษาโดยการรับปริญญาของธรรมชาติ, ของธรรมตามธรรมชาติแล้วก็ไม่มีทุกข์ ตามธรรมชาติอีกต่อไป.

ขอให้จำใจความเอาไปสังเกตศึกษาดูเอาเอง ว่ามีการศึกษาในพระพุทธศาสนา และมีการรับปริญญาในพระพุทธศาสนา มีลักษณะดังที่กล่าวมา.

ขอให้พยายามเพื่อจะรับปริญญาแน่นบ้าง, แม้ไม่ใช้ขั้นสุดยอด
ขั้นรอง ๆ ลงมา ก็ยังดี, ก็จะไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และพบ
พระพุทธศาสนา.

“การศึกษา”
มีใช้การเรียนฯ ท่องฯ
แต่เป็นการเห็น
อย่างถูกต้อง และสมบูรณ์
ด้วยตนเอง
พุทธกาลกิกขุ

“ตีกษา” หรือ “สิกขา”
ตามความเห็นของข้าพเจ้า

ดีอ

การรู้จักตัวเอง - เห็นตัวเอง - ด้วยตัวเอง
ในตัวเอง - เพื่อตัวเอง
อย่างแจ่มชัด ถูกต้อง และสมบูรณ์
จนเกิดประโยชน์สูงสุด
แก่ทุกฝ่าย

พุทธาสกิกข

ในร่างกายและจิตใจ
มีสิ่งที่อาจเรียกว่า “พระไตรปัฐก” ที่แห่งจัง
ให้ศึกษา
ชนิดที่ไม่อาจเติมเข้าหรือซักออง
แม้แต่อักขระเดียว
ขอให้พพยายามอ่านพระไตรปัฐกเรื่องทุกช
เรื่องเหตุให้เกิดทุกช เรื่องความดับทุกช
และทางให้ถึงความดับทุกช
จากพระไตรปัฐกเล่นนี้
กันจนทุกคนเกิด
พุทธกาลกิกข

๛

การศึกษาที่เปรียบด้วย “สุนัขหางตัวน” ของคนทั้งโลก

นั้นคือให้เรียนกันแต่หนังสือกับวิชาชีพ
ไม่เรียนธรรมะหรือศาสนา
ที่สอนให้รู้ว่า
เป็นมนุษย์กันให้ถูกต้องได้อย่างไร
กันเสียเลย
ขอให้รับสัมดาและแก้ไขกันเสีย
ก่อนแต่ที่โลกจะเกิดมิตรสัมภูติ

พุทธาสกิกข

ปริญญาจากสวนโนกซ์มืออยู่ว่า
“ตายก่อนตาย”

คือจิต闷ดความรู้สึกว่า “ตัวภู – ของภู”
เสียก่อนแต่ที่ร่างกายจะตาย
เหลืออยู่แต่สติปัญญาบริสุทธิ์ในชีวิต
นี้เป็นสิ่งที่มีได้แต่เดียวนี้
ดังนั้นตายได้เร็วเท่าไร
ก็ยังมีกำไรชีวิต
เท่านั้น

พุทธาสกิกขุ

๛ ปริญญา

แปลว่า รู้รอบ รอบรู้สิ่งที่ควรรู้
สิ่งที่ควรรอบรู้อย่างยิ่งสำหรับมนุษย์เรา
ดือความสัน孺ะ ความสันໂກສະ ความสันໂນහະ
ໃດรู้ความสัน孺ะ ความสันໂກສະ ความสันໂນහະ ของตน
คนนั้นได้รับปริญญาของพระพุทธเจ้า

พุทธกาลกิกข